

ПЕРЕДКАРПА́ТСЬКИЙ ПРОГІ́Н — геотектонічна структура, яка є складовою **Карпатської складчастої системи** та простягається між покривно-складчастою гірською спорудою **Карпат** і **Східноєвропейською платформою** та **Скіфською плитою**, зокрема її південно-західною окраїною — Волино-Подільською монокліналлю та Мезійським масивом. Довжина прогину майже 1700 км (зокрема в Україні — 300 км), ширина від 5 до 75 км. У тектонічному плані П. п. є молодшою (альпійською) передгірною структурою земної кори (прогином). Він почав формуватися на початку неогену у зв'язку з утворенням і впродовж завершального етапу розвитку Карпат. Утворений моласовими відкладами неогено-антропогенового віку, часто соле-, нафто- і газоносними. Під час наступного етапу розвитку Карпатського орогену відбувалося зміщення області акумуляції відкладів на північний схід й утворення у П. п. 3-х зон: Бориславсько-Покутської (вздовж зовнішнього краю Карпат), Самбірської (на північний схід від неї) та Більче-Волицької (у приплатформній частині прогину). Існує також поділ П. п. на 2 тектонічні зони, які відрізняються комплексами відкладів та особливостями тектоніки. Північно-східна частина, що прилягає до платформи, слабо дислокована, належить до Зовнішньої зони прогину, південно-західна (Внутрішня) зона має складну покривно-складчасту будову. В ній виділяють Самбірську і Бориславсько-Покутську підзони. Покривні структури Карпатської складчасто-покривної споруди до кінця сармату в міоцені насунулися на внутрішні частини П. п. на відстань до 30 км. У будові П. п. беруть участь відклади палеозойського фундаменту молодшої епігерцинської

Волино-Подільської плити, мезозойські і кайнозойські відклади чохла і крейдяно-неогенові аллохтонні утворення Карпатської складчастої споруди. У неогенових осадових відкладах виділяють нижні, середні та верхні моласи. Бориславсько-Покутська підзона представляє покрив у вигляді багаторусної системи складок, насунутих далеко на північний схід. В їх геологічній будові виділяють піщано-глинисту солоную товщу нижніх моласів, що залягають на відкладах палеогенового і крейдового флішу. До цієї зони приурочені поклади нафти, калійної і кам'яної солей. Складки Самбірської підзони побудовані товщею середніх моласів потужністю 3—4 км, представлених пісковиками та аргілітами, локально солями. Вони насунуті на периферійну частину прогину. В основі залягає мезозойський чохол епіпалеозойської платформи. Для Більче-Волицької підзони властиві брахіантиклінальні та куполоподібні складки. Ця зона контактує з платформою у вигляді смуги тектонічних порушень, переважно скидів. Її геологічна будова представлена верхніми моласами (піщано-глинисті відклади потужністю 1—4,5 км), що залягають на епібайкальському та епіпалеозойському фундаменті. До цієї зони приурочені родовища природного газу і самородної сірки. Рельєф П. п. представлений передгірними пластово-денудаційними височинами з домінуванням пасмово-горбистих форм і пластово-аккумулятивними підвищеними рівнинами, розчленованими терасованими долинами та улоговинами. Домінантними екзогенними процесами є ерозійно-аккумулятивні, зсувні та сільові.

В. В. Глушко, І. П. Ковальчук

Бібліографічний опис:

Передкарпатський прогин / В. В. Глушко, І. П. Ковальчук // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-879807>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).